

stereotypes' role behavior are defined.

Keywords: mentally retarded adolescent, relationships, family and parental man's roles, gender training.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2014 р.

Статтю прийнято до друку 11.03.2014 р.

Рецензент: д.психол.наук, професор Бистрова Ю.О.

УДК: 37.091.212.053.2-056.22

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ З ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗМІСТУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Журавльова Л.С.

Постановка проблеми.

На сьогодні серед багатьох освітянських питань, які активно обговорюються в суспільстві, є питання інклюзивного навчання. Спостерігається тенденція до зростання кількості дітей, які потребують соціальної адаптації, корекційно-реабілітаційної допомоги. Необхідно змінювати філософію суспільства щодо осіб з особливими потребами. Адже майже в усіх розвинутих країнах люди з особливостями психофізичного розвитку сприймаються як рівні, як повноправні члени суспільства.

Державна політика в нашій країні спрямована на захист прав людей з особливостями психофізичного розвитку відповідно до міжнародних правил і стандартів. Зміцнення статусу дитинства в суспільстві на державному й міжнародному рівнях відображено в низці стратегічних документів: Конвенції ООН про права дитини, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, законах України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту”, „Про соціальну роботу з дітьми та молоддю”, „Про охорону дитинства”, що свідчать про нові соціальні процеси стосовно дітей, зокрема посилення уваги й нового ставлення держави до дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Практика європейських країн показує, що більшість із цих дітей може навчатися в загальноосвітніх школах за моделлю інклюзивної освіти. Використання такої моделі передбачає надання якісних освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами у звичайних класах (групах) загальноосвітніх (дошкільних) навчальних закладах за умови відповідної підготовки вчителів та надання підтримки сім'ям

Аналіз досліджень і публікацій.

На сучасному етапі розвитку корекційної освіти в Україні та інших країнах світу зростає роль досліджень, спрямованих на пошук ефективних шляхів організації і проведення корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку, в загальноосвітньому просторі. Проблема інтегрованого навчання та виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітніх закладах стала предметом вивчення вітчизняних психологів та педагогів (В.І.Бондар, А.А.Колупаєва, С.П.Миронова, Г.І.Савицька, Т.В.Сак, В.М.Синьов, Л.В.Будяк, В.В.Тарасун, В.Феоктісова, М.К.Шеремет, Д.І.Шульженко ін.).

Метою статті є розгляд проблеми інклюзивного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітніх закладах, аналіз зарубіжного досвіду з проблеми організації та змісту інклюзивної освіти.

Виклад матеріалу дослідження.

Інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку до загальноосвітніх закладів - це світовий процес, до якого залучені всі високорозвинені країни. В основі концепції інклюзії лежить дотримання принципу прав дитини на використання всіх можливостей, які пропонує суспільство [4].

До кінця XX сторіччя в багатьох розвинутих країнах світу провідною стратегією в освіті дітей з особливостями психофізичного розвитку стало інтегроване навчання, яке передбачає створення корекційних класів у масових школах і груп у дитячих садках. Проте виділення таких класів і груп часто веде до виключення цих дітей з соціального життя школи і дитячого садка та створює певні бар'єри у спілкуванні та взаємодії дітей. Тому від інтеграції перейшли до інклюзії – спільного навчання й виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку.

В.І.Бондар визначає інклюзивне навчання як процес і результат включення дітей з особливостями психофізичного розвитку та дітей, які не мають таких порушень, до навчання в одному класі загальноосвітньої школи [2].

Організація інклюзивної практики передбачає творчий підхід і певну гнучкість освітньої системи, що враховує потреби не тільки дітей з особливостями психофізичного розвитку, але і різних етнічних груп, належність до тієї чи іншої соціальної групи. Система навчання і виховання пристосовується під індивідуальні освітні потреби дитини, використовуються нові підходи до навчання, застосовуються варіативні навчальні форми та методи навчання і виховання. У самому інклюзивному підході закладена необхідність змінювати освітню

ситуацію, створювати нові форми і способи організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей дітей. У процесі інклюзивного навчання дуже доцільно вводити командні форми роботи, проектні форми організації діяльності, діагностику та моніторинг інклюзивних процесів, форми узгодження інтересів учасників освітнього процесу (дітей, батьків, педагогів, адміністрації).

Традиційно в країнах Західної Європи і Великобританії дошкільна освіта не є окремою ланкою освіти, а входить у систему шкільної освіти [1].

У 1971 році в Італії був прийнятий перший закон про право дітей з особливими потребами на навчання у масових школах. Як найважливіші для забезпечення успішного навчання виділялись чотири фактори:

- наявність команди підтримки класного керівника, що складається зі спеціального педагога, лікаря, психолога, соціального працівника, медсестри та логопеда;
- розподіл відповідальності між батьками, педагогами, медичним персоналом та представниками місцевої громади як умова створення ефективної коаліції – альтернативи традиційній «медичній моделі»;
- просвіта суспільства за допомогою всіх засобів масової інформації та публічних зібрань;
- наявність харизматичних лідерів на початковій стадії процесу.

Були визначені умови навчання дітей з особливими освітніми потребами:

- максимальна кількість дітей в класі – 20;
- максимальна кількість дітей з особливостями розвитку в класі – 2;
- спеціальні заходи з підтримки дітей з особливими потребами включені в заняття у класі;
- класи, що займаються за спеціальними програмами, скасовуються;
- спеціальні педагоги об'єднуються в команди зі звичайними шкільними вчителями;
- обидві категорії педагогів взаємодіють з усіма учнями класу;
- проводиться визначення емоційних ресурсів сім'ї.

З розвитком інклюзивних процесів змінювалося і італійське законодавство. У 1992 році були поставлені завдання не тільки соціалізації, але і якісного навчання дітей з особливими потребами академічних дисциплін.

Особливість італійського підходу полягає в тісному взаємозв'язку шкіл з фахівцями організацій сфери охорони здоров'я, що здійснюють діагностику та терапію, лікарями, психологами, соціальними працівниками, медсестрами, логопедами, функціональними і фізичними терапевтами.

З початку 1980-х система шкільної освіти в Великобританії змінилася принципово. Зокрема, зникли спеціальні інтернати і спеціальні школи і суспільство відмовилося від терміна «дитина, яка не піддається навчанню». Натомість виникла система, що включає в себе три типи установ [1].

1. Інклюзивні школи і дитячі садки. Інклюзивні (інтегровані) британські дитячі садки і школи відрізняються від звичайних тим, що в них:

- створюються умови для виховання і навчання дітей зі спеціальними потребами;
- вчителі та вихователі проходять спеціальну підготовку для роботи з такими дітьми;
- дітям зі спеціальними комплексними потребами (важкими з множинними порушеннями) виділяються помічники – вихователі (вчителя);
- робота педагогів координується і направляєється шкільними координаторами по роботі з дітьми з особливими освітніми потребами».

2. Ресурсні центри. На ці установи головним чином покладені завдання консультування та підготовки педагогів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, а також допомоги школі.

3. Ресурсні школи. Це особливий вид інклюзивних шкіл, які мають спеціальні ресурси для освіти певних категорій дітей зі спеціальними потребами та частково виконуючих по відношенню до інших шкіл функцію ресурсного центру.

У Великобританії близько 19% дітей шкільного віку відносяться до категорії таких, які мають постійні або тимчасові особливі освітні потреби і, відповідно, отримують різні види допомоги. Учні, у яких виявлені важкі або комплексні порушення здоров'я, мають офіційний статус про особливі освітні потреби та отримують додаткове фінансування.

У 2000 році в Латвії та Естонії була прийнята доктрина інклюзивної освіти, переглянуто ряд положень, включені доповнення та зміни до закону про освіту і нормативні документи. Результатом цього стало збільшення числа учнів з обмеженими можливостями здоров'я у масових школах до 89% [3].

В Азербайджані за підтримки міжнародних програм ООН, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО в 2000 році були створені експериментальні майданчики; підсумком їх діяльності у 2001 році став Закон про освіту дітей з інвалідністю, в якому закріплені основи нормативно-правової регуляції інклюзивних процесів. Практикується раннє включення дітей з особливостями психофізичного розвитку в систему загальної освіти на дошкільній та початковій шкільній ланках освіти.

В Україні всі більш актуалізуються цінності інклюзивної освіти, яка є спрямованою не тільки на традиційні

освітні досягнення, але й на забезпечення повноцінного соціального життя, найбільш активної участі в колективі всіх його членів, зокрема дітей з особливостями психофізичного розвитку. Процес інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку в освітні заклади активізується, апробуються різноманітні моделі та форми взаємодії спеціальної та масової освіти, створюються адекватні умови для найбільш повної соціальної адаптації й розвитку особистості.

Висновки. Питання вдосконалення організації й змісту своєчасної комплексної допомоги дітям з особливостями психофізичного розвитку в освітньому просторі загальноосвітніх навчальних закладах мають першочергове значення для підвищення ефективності навчально-виховного процесу, адаптації в середовищі здорових однолітків. Впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в Україні потребує вирішення таких завдань, як формування нової філософських державної політики щодо дітей з особливостями психофізичного розвитку, реалізації та поширення моделі інтегрованого та інклюзивного навчання дітей у дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах.

Перспективи подальших пошуків. Потребують подальшого дослідження проблема щодо створення оптимальних умов для розвитку й реалізації освітніх потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку та з типовим розвитком на основі урахування можливостей конкретної особистості як провідної передумови засвоєння знань, умінь і навичок.

Література

1. Аналитические обзоры: Система образования Великобритании: Реформы образования в индустриально развитых странах/ [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.international.edu.ru> **2. Бондар В.І.** Інклюзивне навчання та підготовка педагогічних кадрів для його реалізації / В.І.Бондар // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Зб. Наукових праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2010. - № 15. С.39-43. **3. Інклюзивная практика в дошкольном образовании.** Пособие для педагогов дошкольных учреждений / Под ред. Т.В.Волосовец, Е.Н.Кутеловой. – М.: Мозаика-Синтез, 2011. – 144с. **4. Колупаєва А.А.** Інклюзивна освіта: реалії та перспектива: монографія /А.А.Колупаєва. – К. : «Самміт-книга» 2008. – 272 с. **5. Савіцька Г.І.** Інтеграція – перспективна форма навчання дітей з особливими потребами / Г.І.Савіцька // Дефектологія. – 2003. – №3. – С. 48-50.

References

1. Analiticheskie obzory: Sistema obrazovaniya Velikobritanii: Reformy obrazovaniya v industrialno razvityih stranah/ [elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.international.edu.ru> **2. Bondar V.I.** Inklyuzivne navchannya ta pidgotovka pedagogichnih kadrov dlya yogo reallizatsiyi / V.I.Bondar // Naukoviy chasopis NPU imeni M.P.Dragomanova. Seriya 19. Korektsiyna pedagogika ta psihologiya. Zb. Naukovih prats. – K.: NPU imeni M.P.Dragomanova, 2010. - № 15. S.39-43. **3. Inklyuzivnaya praktika v doshkolnom obrazovanii.** Posobie dlya pedagogov doshkolnyih uchrezhdeniy / Pod red. T.V.Volosovets, E.N.Kutepovoy. – M.: Mozaika-Sintez, 2011. – 144s. **4. Kolupaeva A.A.** Inklyuzivna osvita: realiyi ta perspektiva: monografiya /A.A.Kolupaeva. – K. : «Sammit-kniga» 2009. – 272 s. **5. Savitska G.I.** Integratsiya – perspektivna forma navchannya dtey z osoblivimi potrebami / G.I.Savitska // Defektologiya. – 2003. – №3. – S. 48-50.

Журавльова Л.С. Аналіз зарубіжного досвіду з проблеми організації та змісту інклюзивної освіти

У статті розглянуті питання інклюзивної освіти, яка спрямована не тільки на традиційні освітні досягнення, але й на забезпечення повноцінного соціального життя, найбільш активної участі в колективі всіх його членів, зокрема дітей з особливостями психофізичного розвитку. Зазначено, що інклюзивна освіта є закономірним етапом, який пов'язаний з переосмисленням суспільства і державою свого ставлення до людей з особливостями психофізичного розвитку, з визнанням їхніх прав на надання рівних з іншими можливостей в різних сферах життя, включаючи освіту. В усіх розвинутих країнах люди з порушеннями психофізичного розвитку сприймаються як рівні, як повноправні члени суспільства. Тож державна політика в нашій країні має бути спрямована на захист прав таких людей відповідно до міжнародних правил і стандартів. Підкреслюється необхідність пошуку ефективних шляхів організації і проведення корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку. В європейських країнах інклюзивна модель освіти розвивалася протягом десятиліть. Автор акцентує увагу, що надзвичайно важливим є вивчення міжнародного досвіду. Подано аналіз зарубіжного досвіду з проблеми організації та змісту інклюзивної освіти, оскільки важливим напрямом удосконалення вітчизняної системи освіти є вивчення та впровадження основних досягнень практики європейських країн.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з особливостями психофізичного розвитку, загальноосвітні заклади, зарубіжний досвід.

Журавлёва Л.С. Анализ зарубежного опыта по проблеме организации и содержания инклюзивного образования

В статье рассмотрены вопросы инклюзивного образования, которое направлено не только на традиционные образовательные достижения, но и на обеспечение полноценной социальной жизни, наиболее активного участия в коллективе всех его членов, в том числе детей с особенностями психофизического развития. Отмечено, что инклюзивное образование является закономерным этапом, который связан с переосмыслением обществом и государством своего отношения к людям с особенностями психофизического развития, с признанием их прав на предоставление равных с другими возможностей в разных сферах жизни, включая образование. Во всех развитых странах люди с нарушениями психофизического развития воспринимаются как равные, как полноправные члены общества. Поэтому государственная политика в нашей стране должна быть направлена на защиту прав людей в соответствии с международными правилами и

стандартами. Підкривається необхідність пошуку ефективних шляхів організації і проведення корекційно-розвиваючої роботи з дітьми, існуючими особливостями психофізичного розвитку. В європейських країнах модель інклюзивного освіти розвивалась на протязі десятиліть. Автор акцентує увагу, що необхідно вивчати міжнародний досвід. Представлено аналіз зарубіжного досвіду по проблемі організації і змісту інклюзивного освіти, оскільки важливим напрямком удосконалення вітчизняної системи освіти є вивчення і впровадження основних досягнень практики європейських країн.

Ключеві слова: інклюзивне освіта, діти з особливостями психофізичного розвитку, загальноосвітні заклади, зарубіжний досвід.

Zhuravlyova L.S. Analysis of foreign experience with the problem of organization and contents of inclusive education

The questions of inclusive education that focuses not only on traditional educational achievement, but also on the normal social life, the most active part in all its team members, including children with special needs. Indicated that inclusive education is a logical step, which is associated with rethinking society and the state of his relationship to people with special needs, with the recognition of their rights to providing equal opportunities with others in different areas of life, including education. In all developed countries, people with impaired mental and physical development are perceived as equal as full members of society. Therefore, public policy in our country should be aimed at protecting the rights of people in accordance with international rules and standards. Emphasized the need to find effective ways of organizing and carrying out remedial developing work with children who have special needs. In European countries, inclusive education has evolved over the decades by emphasizing that it is extremely important to study international experience. The analysis of foreign experience problems with the organization and content of inclusive education as an important direction of improvement of the national system of education is the study and implementation of the main achievements of the European countries.

Keywords: inclusive education, children with special needs, secondary schools, foreign experience.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2014 р.

Статтю прийнято до друку 28.03. 2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М.К.

УДК: 376.

**ДО ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ
ПРИ МОТОРНІЙ АФАЗІЇ ВНАСЛІДОК ІНСУЛЬТУ**

Зарицька А.В.

Сучасні вітчизняні лікарі-неврологи констатують, що одним із самих тяжких наслідків інсульту є моторна форма афазії (Здесенко І.В., Кадиків А.С., Калашнікова Л.А., Коленко О.І., Міщенко Т.С., Чернікова Л.А., Шапаронова Н.В. та ін.).

Моторна афазія – це збірний термін, який використовується в медичній термінології для визначення ряду хворобливих станів з різною картиною проявів і з різною локалізацією мозкового ураження, загальним симптомом для яких є повна або часткова втрата активного мовлення, а також специфічні порушення звуковимови при порівняно збереженому розумінні зверненого мовлення. Зазначені недоліки призводять до розладу комунікативних можливостей хворих, що стає причиною зниження їх мовленнєвої активності, порушення психо-емоційного стану та, як наслідок, їх соціальної ізоляції. Це виявляється соціально-психологічною проблемою, яка на думку таких провідних спеціалістів-афазіологів як Е.С.Бейн, М.К.Бурлакова, В.В.Оппель, Л.С.Цветкова та ін. повинна вирішуватись, починаючи вже з раннього періоду проведення реабілітаційних заходів. В даному контексті виявляється актуальною проблема організації та проведення спеціального дослідження стану мовленнєвої та інших вищих психічних функцій зазначеного контингенту хворих.

Науково-теоретичними засадами обстеження хворих з афазією є розроблені О.Р.Лурією принципи та методи нейропсихологічного дослідження. Спеціалісти-афазіологи використовують у своїй практиці модифіковані методики нейропсихологічного обстеження, представлені Л.І.Вассерман, С.О.Дорофєєвою, Я.О.Емерсон (1997); Т.Г. Візель (2005) та інші.

Аналіз спеціальної літератури показав, що існуючі версії вищезгаданої методики не адаптовані стосовно раннього етапу реабілітації хворих після інсульту, коли їх загальний та емоційний стан не дозволяє проводити довготривале та об'ємне дослідження всіх вищих психічних функцій.

З огляду на це виступає актуальною розробка методологічних засад вивчення вищих психічних функцій на ранньому етапі післяінсультної реабілітації, що виконано нами в контексті експериментального дослідження стану комунікативної функції хворих з моторною афазією.

Основною метою нейропсихологічного обстеження у зазначений період нами визначено вивчення особливостей комунікативної функції мовлення хворих, відновлення якої виступає першочерговою задачею